

ALKOL VE MADDE BAĞIMLILIĞI ALTKÜLTÜRÜ

Subculture of Alcohol and
Drug Dependence

Prof. Dr. Özcan KÖKNEL

Özet:

Altkültür ortak kültür yapısı içinde ondan ayrılmış ve farklılaşmış bir kültürdür. Alkol ve madde bağımlılığı altkültürü ortak kültür yapısından farklıdır. Bu farklar şunlardır: amaçlar, beklentiler, davranışlar, tutumlar, eylemler, davranış kalıpları, değerler, giyim kuşam, sanat, müzik, yaşam biçimi ve özel dil yapısı.

Gencin, alkol ve madde altkültürüne girmesine, alkol ve madde kullanmasına, bağımlı olmasına yol açan nedenlerin başında çağına özgü ruhsal-toplumsal özellikler yer alır.

Genç ruhsal ve toplumsal özellikleriyle alkol ve madde altkültürünün ortak amaç ve davranış kalıplarını benimser. Bağımlılığı doğru ve haklı gösterme çabasıyla savunma düzenleri oluşturur.

Alkol ve madde altkültürü alkol ve madde dili, argosu, jargonu, başka bir deyişle altkültür dili yaratır.

Bir toplumda yada ülkede alkol ve madde kullanımının süresi uzadıkça, altkültür yayıldıkça altkültür dili zenginleşir. Bu nedenle altkültür dilini incelemek alkol ve madde altkültürünü anlamakta yardımcı olur.

Anahtar Sözcükler: Alt kültür, bağımlılık, gençlik çağı, grup dinamiği, alt kültür dili, argo.

Summary

Subculture is the different and separated culture in the common cultural structure. Subculture of alcohol and drug dependence is a marked difference from common cultural structure, such as: the aims, the expectations, the behaviours, the attitudes, the actions, the norms, the values, the dress, the arts the musics and particularly the life styles and language.

The primary factors of alcohol and drug dependence is psycho-social characteristics of young peoples. Alcohol and drug dependence, is an accepted and expected mode of problem-solving in these young peoples and often a feature of group dynamics.

It should be noted that, Jargon the vocabulary of a specialized language is important manifestation of the subculture of alcohol and drug dependence.

Key Words: Subculture, dependence, young peoples, group dynamics, jargon.

BAĞIMLILIK ALTKÜLTÜRÜ

Kültür, insanla doğanın savaşından doğmuştur. İnsanın yaptıklarının tümüdür. İnanç, gelenek, görenek, din, aile yapısı, ekonomik düzen gibi temel toplumsal kurumlar; giyim, kuşam, araç, gereç, makine gibi teknoloji ürünleri; bilgi, sanat; değer beklenti, tutum gibi kavramlar; kültürü oluşturan öğelerdir. İlkel insanın yaşamından, teknoloji, bilim ve sanatın çağdaş düzeye gelinceye kadar geçtiği evrim, kültürel birikim ve gelişme sonucu doğmuştur[1,2].

Kültürü oluşturan öğelerden de anlaşılacağı gibi kültürün maddi ve manevi diye ayırabileceğimiz iki yönü vardır. İnsanın yarattığı ve ürettiği tüm maddeler maddi kültürü oluştururken; gelenek, görenek, din, inanç, tutum, amaç, beklenti gibi, kısaca topluma biçim veren ürünler manevi kültürü yapar. İnsanlar bireysel yada toplumsal sorunlarının çözülmesinde, içinde yaşadıkları kültürün tüm öğelerinden yararlanırlar. Kişi, toplum yapısı ve kültür birbirinden ayrılmayan karşılıklı olarak birbirlerini etkileyen bir üçgen oluşturur. Bireye kültürü toplum yapısı aktarır ve kazandırır. Toplum yapısı bireyi ve kültürü etkiler. Birey kültüre yada topluma katkıda bulunabilir.

Kültürel benimseme özümseme, kültürel yayılma, kültürleşme, kültür şoku, zorla kültürleme gibi kültürel süreçlerle, birey kültürlenir. Başka bir deyişle toplumsallaşır[1,2].

Kültürlenme, toplumsallaşma süreci içinde altkültürlerle ulusal, evrensel kültürü birleştirip bütünlüştürmektir.

Doğal ortam, toplumsal ortam, tarihsel geçmiş, temel toplumsal kurular, aile, eğitim, yerleşim biçimi, ekonomi, teknoloji, bilim, sanat, yönetim biçimi, kültürü etkileyen, biçimlendirip renklendiren önemli kültür öğeleridir[1,2].

Kültürü oluşturan öğeler çocuk, gencin, bireyin içinde bulunduğu, geliştiği, yaşadığı toplumsal yapılar aracılığı ile aktarılır. Toplumsal yapılar şunlardır: aile, arkadaş, okul, arkadaş grupları, meslek (tarikat, mezhep) etnik köken, dernek, meslek kuruluşları, parti, spor kulübü, diğer kuruluşlar.

Kültürel yozlaşma sonucu evrensel ve ulusal kültüre kapanma, farklı kültürlerin çatışması, maddi-manevi kültür ayrışması kültürel çözümlenme, kültürel değişimin getirdiği sorunların başında yer alır.

Evrensel ve ulusal kültürün aktarılması sürecinde ortaya çıkan aksaklıklar, bozukluklar eksiklikler, hatalar, kötülükler, olumsuzluklar altkültürleri yaratır.

Altkültür, kültür içinde kültür olup, evrensel, ulusal kültürden ayrılmıştır. Bu kültürlerle yabancılaşmıştır. Farklı amaç, beklenti, davranış, tutum, eylem, değer, yaşam biçimi giyim kuşam, dil, sanat, müzik, tören, töre yaratmıştır. Başka kültürlerle, ulusal ve evrensel kültürle iletişime kapanmış, kendi içinde kurduğu kültürel üstünlüğe dayanarak varlığını sürdürmeye yönelmiştir.

Genç insan çağına özgü özelliklerinin, alkol ve madde kullanmaya yatkın kişilik yapısının, onu dışlayan, olumsuz aile, çevre ve ortamının etkisiyle alkol ve madde altkültürün içine düşer, girer yada sığır. Böylece içinde yaşadığı ortamda bulamadığı kimliği, saygınlığı, toplumsal rolü ve yeri, dayanışmayı, paylaşmayı, amaçları, beklentileri, değerleri, ilkeleri, kuralları altkültürde bulur[3,4].

Gencin altkültüre girme nedenleri

Gencin alkol ve madde altkültürüne girmesine, alkol ve madde kullanmasına, bağımlı olmasına yol açan nedenlerin başında çağın ruhsal-toplumsal özellikleri yer alır[3,4,15]:

- Arkadaş etkisi
- Merak
- Taklit
- Teşvik
- Özenti
- Özdeşleşme
- Özerklik
- Sorumsuzluk
- Başkaldırma
- Bağımlılık
- Güvensizlik
- Güçsüzlük
- Yetersizlik
- İlişki kurmak
- Toplumdan kaçmak
- Deneme
- Düşlem

Genç insan çağına özgü bu özelliklerin etkisi altında duyduğu endişe, kaygı ve korkuyu gideren, gereksinimlerine doyum sağlayan ortamı, yolu, yöntemi bulamazsa, aile ve çevre bunları sağlayamazsa; kişiliğini, kimliğini değişik altkültürler içinde aramaya, bulmaya çalışır.

Grubun ortak amaç ve davranış kalıplarını benimseme

Grup etkileşim ve iletişim içinde olan, birden fazla insanın bulunduğu en küçük toplumsal birimdir. Altkültürde grup ruhunun, yapısının etkisi altında, bireyle grubun öteki bireyleri arasında yaşanan süreçler, alkol ve madde kullanımını ve bağımlılık davranışlarını oluşturur.

Grup içine giren birey başkalarıyla birlikte olmanın verdiği anlayış, dayanışma, güven, paylaşma duyguları içinde, çeşitli öğrenme süreçleriyle, farkında olarak yada olmadan, alkol ve madde altkültürünün etkisi altına girer. Boşalma, kendisini anlatma, dertleşme, içini dökme olanağı bulur. Grup içinde rolü ve yeri olduğuna inanır.

Grupta kalabilmek için, boyun eğme, inanma, özdeşleşme, özümseme süreçlerinden birisini yada birkaçını kullanarak grubun ortak

amaçlarını, beklentilerini, ilkelerini, kurallarını benimsemeye başlar. Böylece davranış, tutum, eylem değişiklikleri ortaya çıkar. Bu değişiklikler toplumsal hızlanma ve toplumsal riske girme süreçleriyle pekişir. Bireyin malı olur. Grup içinde ve dışında süreklilik kazanır[2,3,5,15].

Bağımlılığı doğru ve haklı gösterme çabası

Grup içinde bulunmaktan mutlu olan, içinde bulunduğu ortamda rol ve yer sahibi olduğuna inanan genç, kendisini başkalarından farklı, üstün görür. Alkol ve madde kullanımının, bağımlılığı bir saygınlık simgesi olarak kabul eder. Kendini ortak kültürden soyutlar. Ortak kültüre karşı kızgınlık, öfke, kin, nefret gibi duygular besler. Bir yandan yüksek kaygı düzeyi, öte yandan kızgınlık, öfke, kin, nefret gibi olumsuz duyguların etkisi altında gerçeklerden kaçış doğrultusunda olumsuz savunma düzenlerinin kullanılması süreklilik kazanır. Kişilik yapısının temel özellikleri arasında yer alır.

Böylece içinde bulunduğu alkol ve madde altkültürünün etkisi altında rahatlamak, mutlu olmak amacıyla bunları almaya başlar. Alkol ve madde kullanımını, bağımlılığı sürdürmek için akla uydurma, gerçekleri çarpıtma, dışa yansıtma, kötüleme, yadsıma, duygu yalıtımı, tepki oluşturma gibi savunma düzenleriyle kendince doğru ve haklı nedenler bulmaya çalışır. Alkol ve madde kullanımının engel aşmada, sorun çözmede geçerli yol olduğuna inanır. Başkalarını da inandırmak için çaba harcar.

Alkol ve madde kullanımı günlük ve gelecek yaşamın tek amacı olur. Bu yüzden aile, ev, iş ilişkileri bozulur. Başkalarıyla çatışma ve sürtüşmeler ortaya çıkar. Bu durum kimi kez pişmanlık ve suçluluk duygusu yaratır. Ancak bu duyguların yol açtığı endişeyi kaygıyı

azaltmak için alkolden ve maddeden medet umulur.

Alkol ve madde kullanımının yol açtığı bedensel, ruhsal, toplumsal sorunları tartışma olanağı ortadan kalkar. Tartışmalar çoğu kez bağırıp çağırma, vurma, kırıp dökme, kavga, saldırı ve şiddet eylemleriyle son bulur[1,3,5,15].

Alkol ve madde altkültürü de küreselleşiyor

Kendine özgü amaçları, davranış biçimleri, değerleri, tutumları olan alkol ve madde altkültürü sınır tanımadan, gelişmiş yada gelişmekte olan ülkelerde yaşayan gençlerden bir bölümünü etkileyerek, onların alkol ve madde kullanımına yol açan toplumsal nedenlerin önemli öğelerinden birisi olmuştur. Kuşkusuz, bütün ülkelerde alkol ve madde kullanan gençlerin yaşadıkları kültürden ayrı, ortak alkol ve madde altkültürü içinde yaşadıklarından söz etmek, konuyu basitleştirmek yada kolaydan almak biçiminde yorumlanabilir. Ne var ki, çeşitli ülkelerde yaşayan, alkol ve madde kullanan gençlerin benzer kişilik ve aile yapıları, ortak grup amaçları, davranışları, değerleri ve tutumları olduğu gözönünde tutulursa, günümüzde bunların ortak bir kültürün etkisi altında kaldıklarını kabul etmek gerekir. Bu, insanlık tarihi boyunca değişik ülkelerde oluşmuş "alkol ve madde altkültürü"nü çağımızın iletişim ve haberleşme araçlarından yararlanarak oluşturduğu yeni bir kültür bileşimidir. Bu araçlar yardımıyla kıtadan kıtaya, ülkeden ülkeye, toplumdaki topluma yayılmaktadır.

Amaçsızlığın, inançsızlığın, değer ve kavram kargaşasının temel olduğu alkol ve madde altkültürüne giren, yaşamını böyle arkadaşlarının oluşturduğu çevrede sürdürmeye başlayan genç, bu tür maddeleri kullanmaya başlar, bunlara alışır, bunların tutsağı durumuna gelir. Artık onun için tek amaç bağımlı

olduğu maddeyi elde etmektir. Onu bulmak için her türlü çabayı gösterir. Para çalar, soygun yapar, adam döver, hatta cinayet bile işleyebilir.

Alkol ve madde altkültüründe amaç, söz konusu maddeleri kullanarak haz duymak, mutlu olmak, gerçeklerden kaçmaktır. Bu amaca ulaşmak için araç, madde olup bunların kullanımına ve etkilerine ilişkin olarak oluşmuş ortak bilgiler, değerler, duygular, düşünceler benimsenir.

Alkol ve madde altkültürü içine giren genç, önce kullanılan maddelerin altkültüre özgü elde edilme yollarını, kullanım yöntemlerini öğrenir. Daha sonra alkol ve madde argosu, giyim-kuşam, müzik, cinsel yaşantı, genel ve özel davranış kalıplarını ve dünya görüşünü, felsefesini benimser.

Alkol ve madde altkültürünü anlamak ve anlatmak için bu kültürün oluşturduğu yapma dili, argoyu incelemek gereklidir.

Bilindiği gibi dil (lisan) (language) insanların duygu ve düşüncelerini anlatmak için kullandıkları her türlü ses ve görüntü işaretlerinden oluşan simgeler (symbole) sistemidir. Bu tanım anlamlı hareketleri, jestleri, mimikleri de içerir.

Dil, toplumların ortak iletişim aracıdır. Dili oluşturan simgeler, ses ve görüntü olarak depolanıp, saklanırlar gereğinde kullanılırlar.

Dili kültür oluşturur. Kültür dil aracılığı ile aktarılır. Dil kültürün ortak ve temel öğesidir[6,7,8].

Canlılarda dilin evrimi ve gelişmesine göre, birbirinden farklı, ancak birbiri içinde yer alan dil oluşumları vardır.

İnsan dışında her canlının iletişim kurup sürdürdüğü; genel ve geniş anlamda dil kavramı içinde yer alan hayvan dilinden (langage animal) söz edilebilir.

Konuşmaya yeni başlayan yada yabancılar tarafından konuşulan bozuk dile, kokofondil (langage

cacophone) adı verilmiştir.

Bunların dışında, insanların konuştuğu insan dili (langage humain) aşağıda belirtilen gruplar içinde toplanmıştır.

İlkel diller (langage des primitifs), Onarmeller dili (langage des anormaux), Çocuk dili (langage enfantin), Dadı dili (langage), Ergin dili (langage adult), Ana dili (langage maternelle), Kalıtsal dil (langage transmis), Yabancı dil (langage étrangere), Edinilmiş (langage acquise), Benimsenmiş dil (langage adoptic), Ölü dil (langage morte), Yaşayan dil (langage vivante), Doğal dil (langue naturelle), Yapma dil (langue artificielle).

Bütün dillerde yapma dil, belli bir grubun sınırlı toplum kesiminin, altkültürünün oluşturduğu, başkaları tarafından anlaşılacak amacıyla uydurulan dillerdir.

Argo ve Jargon yapma dil grubunda yer alır.

Genel olarak günlük hayatta konuşulan dil ve kuramsal dil aracılığı ile iletişim kurulur.

Konuşulan dil işlevsel olup, duruma, role, yere, zamana göre, dilbilgisi ilkelerini, kurallarını fazla dikkate almadan bir düşünceyi, fikri anlatmaya, iletmeye yarar.

Kuramsal dil, dilbilgisinin bütün ilke ve kurallarına uyarak gerçekleştirilen konuşma biçimidir. Genel olarak yazı dilinde dikkate alınır.

Bir dilin, niteliklerine, özelliklerine uygun biçimde kullanılmasına kent ağzı, (langue urbaine); kent ağzı dışında bölgeye, yöreye uygun biçimde kullanılmasına da taşra ağzı (langue province), köye özgü biçimde kullanılmasına da köy ağzı (langue rustique) adı verilmiştir.

Lehçe (dialekte): Bir dilin yayılma alanı içinde yer alan çeşitli, farklı bölgelerde aldığı özel konuşma biçimidir.

Ağız (parler local): Bir dilin yayılma alanı içinde yer alan, lehçelerden daha küçük ve sınırlı bir

alandaki, belirli bir toplum kesimi tarafından kullanılan, özel bir dil biçimidir.

Deyim (tabir) (idyum) (idiom): Bir dilin kendine özgü olan, genel olarak doğru ve gerçek anlamından az çok farklı, ilgi çekici karşılığı bulunan, başka dillerde tam karşılığı bulunmayan kalıplaşmış sözcükler dizisidir[8].

ALKOL ALTKÜLTÜRÜ

Tarih boyunca ülkemizde şarap ve rakı gibi alkollü içkilere, afyon ve esrar gibi maddelere ilişkin, geleneksel alkol ve madde altkültürü ve bu altkültürlerden kaynaklanan argo oluşmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde, Kumkapı istasyonu yakınında bulunan sokaklarda, ara sokaklarda her türlü argonun konuşulduğu meyhaneler argonun üretilmesinde ve yayılmasında önemli rol oynamıştır.

Türkiye'de rakı Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk dönemlerinden beri bilinmekte ve yapılmakta olup, Padişah Kanuni Sultan Süleyman (1495-1566) (Padişah olduğu dönem: 1520-1566) ve Sadrazam Sokullu Mehmet Paşa döneminde batı ile yakınlaşma ve savaşlar yüzünden yaygınlaşmış, İstanbul'da rakı içilen yerler açılmış ve artmıştır.

Türkiye'de ilk rakı fabrikası 1912 yılında İzmir'de Halkapınar'da Bomonti Nektar Şirketi kurulmuştur.

Padişah Kanuni Sultan Süleyman (1495-1566) (Padişah olduğu dönem: 1520-1566) döneminde İstanbul'da batı ile yakınlaşma ve savaşlar yüzünden rakı ve şarap kullanımını yaygınlaşmış, özellikle Hristiyanların oturduğu mahalle ve semtlerde, evlerde ve meyhanelerde rakı ve şarap yapılması, satılması, içilmesi artmıştır[3,8,9,10,11,12].

Alkol altkültürü argosu

Meyhane: Kabe (Bol ve ucuz içki satan), küplü.

Meyhaneci (İhtiyar): Çomar.

Alkol (İçki): Antifriz, Anzorat, Carmak, Carmakcur, Duziko, Gençlik Suyu, İmam Suyu, İstim, Mazot, Pırna, Pırne, Pırni, Piyiz, Tabanca, Ustura, Yaş.

Keskin İçki: Ustura.

Alkol (İçki) İçmek: Ağzını ısılatmak, Çakmak, Has işlemek, İstimini almak, Piyiz kaymak, Rampa etmek, Mazotu yerinde olmak, Midedeyi ateşlemek, Papaz uçurmak, Parlatmak, Piyizlenmek, Vurmak, Yakıştırmak, Yapındırmak, Vuruşturmak.

Alkollü (İçkili) Tütsülü

Alkol bağımlısı: Ayyaş-bekri, Küplü, Pangodol.

Rakı: Anzorat, Carmak, Carmakcur, Duziko, İmam Suyu, İstim, Kıravatlı, Pırna, Pırne, Pırni, Piyiz.

Rakı içmek: Çakmak, Papaz Uçurmak, Parlatmak, Piyizlenmek.

Sarhoş: Bulut, Dut, Elli dirhem otuz, Filispit, Fitol, Kandil, Kandilli, Küp, Küplü, Mastor, Mastur, Matiz, Pestil, Tekel Bayii, Turşu, Tütsülü, Vapur, Yüklü, Zom.

Sarhoş olmak: İstimini almak, Mastorlaşmak, Masturlaşmak, Matiz olmak, Pilot olmak.

Çok sarhoş: Bulut, Dut, Filispit, Fitol, Kandil, Kandilli, Küp, Leyla, Matiz, Peygamber, Turşu, Vapur, Yüklü, Zom.

Çok sarhoş olmak: Peygamber olmak.

AFYON ALTKÜLTÜRÜ

Anadolu'da yaşayan Türklerin Osmanlı İmparatorluğu döneminden önce de haşhaş ekimi, afyon tüketimi ve kullanımını bildikleri kabul edilmekle birlikte, afyonun kullanımını anlatan yazılara Milattan sonra XIV. yüzyılda rastlanmaktadır. Anadolu Selçuklularının yıkılmasından sonra kurulan Karamanoğulları döneminde afyon kullanıcılarının bulunduğu hatta Karamanoğullarının son hükümdarlarından Ali Beyin oğlu II. Mehmet'in (1424) içinde baharat, bal, afyon

yada esrar bulunan "Macunu Müfferiha" (iç açan, ferahlık veren macun) adı verilen bir macuna alışık olduğu bilinmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde, Anadolu'da afyon kullanımının ve afyon bağımlılığının arttığı, divan şairlerinden birçoğunun, kimi şehzadelerin, hatta padişahların afyon kullandığı yazılmıştır.

Oniki yaşında tahta çıkan IV. Murat (1612-1640) döneminde, devlet düzenindeki bozukluk, hazine giderlerindeki artma, iç ve dış sorunların baskısı, toplum ve yeniçeri ocağını tedirgin etmiş. Yolsuzluğun ve rüşvetin alabildiğine arttığı bu dönemde sık sık ayaklanan yeniçeriler padişahın istediklerini kolayca elde edebiliyorlarmış. Devleti uzun süre annesi Kösem Sultanın isteklerine, direktiflerine göre yöneten IV. Murat yirmi yaşına gelince bütün kötülükler karşı savaş açtığını ileri sürmüştü. Yeniçerilerin başkaldırmasının, devlet düzeninin bozulmasının, kötü söylentilerin çıkmasının, şarap, esrar ve afyon satan yerlerden kaynaklandığını düşünerek, bunların kökünü kazımak amacıyla İstanbul'daki kahvehaneleri, meyhaneleri, esrar ve afyon satan dükkanları kapattırmış. İçki, tütün, esrar ve afyon satılmasını ve kullanılmasını yasaklamış. Bu yasaklara karşı çıkanları hiç düşünmeden astırıp ibret olsun diye halka göstermiş. Bu nedenle İstanbul'da binlerce insan idam edilmiştir[3,8,10,12].

Afyon Altkültürü Argosu

Afyon: Cephane, hap, macun, siyah, şıra, toprak

Afyon çeken: Hapçı

Afyon başına vurmak (meczazi anlamda): Aşırı davranışlarda bulunmak, öfkelenmek

Afyonu patlatmak (argoda): Birinin keyfini bozup onu öfkelen-dirmek

Afyonkeş: Keyif için afyon yutan kimse

Afyonlamak: 1- Afyon vererek uyuşturmak, 2- (Mecazi anlamda) Telkin yoluyla doğru düşünmeyi önleyerek zararlı bir yola sürüklemek

Afyonlamak: 1- Afyon yutmuş gibi uyusmak, 2- Uyuşuk duruma getirmek

Afyonlu: 1- İçinde afyon bulunan, 2- Afyon yutmuş, 3- (Mecazi anlamda) Afyon yutmuş gibi dalgın, uyuşmuş, uyuşuk (kimse)

Eroin: Beyaz, çekim, horain, mal, orain, prez, toz, zom

İçine çekmek (Tütün-eroin): Yumulmak

ESRAR ALTKÜLTÜRÜ

Anadolu'da yaşayan Türkler, Osmanlı İmparatorluğu döneminden önce de hint keneviri ekimini biliyorlarmış ve esrar kullanıyorlarmış.

1611-1682 yılları arasında yaşayan Evliya Çelebi, Seyahatname'sinde, İstanbul'da esrar yapan ve satan dükkanların bulunduğunu yazmıştır. "Esnafi Benkçıyan" denilen bu dükkanların sayısı onaltı olup, buralarda altmış "Nefer" çalışmaktaymış. En çok Süleymaniye'deki tiryakiler çarşısında bulunan bu dükkanlardan kolayca "Esrar Macunu" sağlama olanağı varmış.

IV. Murat'tan sonra da, zaman zaman yasaklar çıkmasına karşın, İstanbul'da Batı ve Güney Anadolu'da esrar kullanımı yayılmaya devam etmiştir. O dönemlerde, özellikle Bursa bölgesinde yetişen Hint keneviri, günümüzde bile en iyi cins olarak kabul edilmiştir. Hint keneviri daha sonra, Konya ovasında da yetiştirilmiştir. Orada bu bitkiye verilen ad "Ban Otu" yada sadece "Ban"dır. Osmanlılar devrinde afyon alışverişi önemli olmakla birlikte, afyon içimi esrar.

Bazı Bektaşî tekkelerinde esrar kullanıldığı hakkında dolaşan söylentiler ve esrarkeşlerin Hacı Bektaş Veli'yi kendilerine "pir" kabul

etmeleri, o dünya görüşüyle arasında sıkı bir bağlantı olduğunu doğrular niteliktedir. Hacı Bektaş-1 Veli'nin (1247-1337) kurduğu Bektaşîlik, bir Batınlık türüdür. Bektaşî tekkelerinden bir bölümü zamanla esrar tekkesi durumuna gelerek çevreyle ilgisini kesmiş olan dervişlerle dolmuştur. Bektaşîler arasında esrar kullanan ve "Bektaşî taslağı" diyebileceğimiz bazı Dervişlerin, Şeyhlerin, Babaların da adı karışmış, hatta bunların bazıları müridlerine esrar çekmeyi öğütlemiştir.

Esrarı anlatan bir Bektaşî tekerlemesi şöyledir:

Aşere kimden kaldı?
Pirimiz Sultan Bektaş Veliden
Kabak kimden kaldı?
Serendibli Şeyh Uryaniden
Dalga kimden kaldı?
Kal'ai Kahkaha'da
Dalyan Baba Zıندانiden
Duman kimden kaldı?
O dahi Şeyh Zıندانiden
Şorolo yar kimden kaldı?
Eflatuni ilahiden
Kavga kimden kaldı?
Habil ile Kabilden

Yakup Kadri Karaosmanoğlu (1889-1974) Nur Baba adlı romanda bir Bektaşî tekkesinde şeyhle evli bir genç kadın arasındaki ilişkiyi anlatmış, bir yandan Bektaşî yaşayışına ve ayınlerine ilişkin bilgi verirken, öte yandan genç kadının alkol, esrar ve uyuşturucu maddelere bağımlı duruma gelişini, bu durumu hazırlayan bireysel ve çevresel etkileri ortaya koymuştur[3,8,9,11,12,13,14,15].

Esrar Altkültürü Argosu

Esrar: Ampes, cigaralık, cuk, çayşekeri, dalga, dem, diş, duman, fino, gogo, gubar, hanteriş, hurda, ihı, kabza, kapakeyif, keçi, kamil, konca, keyif, kuru, mal, nefes, ot, paspal, sarıkız, toprak.

Ampes: Küçükparça esrar

Baygın: Esrarın verdiği keyif durumu

Boş Kafa: Esrar yada başka bir uyuşturucu almamış olan bağımlı

Cigaralık: Parça esrar

Cila: Esrar içtikten sonra etkisini arttırmak için tatlı yemek

Cuk: Parça esrar (Küçük parça esrar)

Çalışmak: Esrarlı sigara sarmak

Çarşaf: Sigara kağıdı

Çıkıntı yapmak: Ortaya esrar çıkarmak

Çift kağıt: İki sigarayı bozup sarılan esrarlı sigara

Dalga: Esrarın verdiği keyif durumu

Davul tozu: Esrarın verdiği rahatlık

Diş: Tütüne sarılmak üzere kırılmış esrar parçası

Fino: Orta cins esrar

Giye: Esrar

Gonca: En iyi cins esrar

Harman: Esrar yoksunluğu

Hurda: Küçük parça esrar

İmzalı: Esrarıcıyı yakalamak için polis tarafından numaralanmış parça

İşi kesmek: Tam kafayı bulmak

Jilet gibi olmak: İyice kafayı bulmak

Kafayı kırmak: Biraz kafayı bulmak

Kafa çayı: Esrar yada afyon alındıktan sonra içilen çay

Kaynar: Esrar

Kubar: Toz halinde esrar

Kırmak: Esrar plakasını sarmaya hazır hale getirmek

Kayıntı: Esrar içildikten sonra yenilen yemek

Keyif: Esrar

Mastor: Esrarkeş, esrar bağımlısı

Minare gölgesi: Esrarın verdiği keyif

Muamele: Esrar

Muhabbet: Esrar yada afyon çekildikten sonra koyulaştırılan sohbet

Nal gibi olmak: Tam kafayı

bulmak

Nefes: Esrar içmek, keyif durumu

Ot: Kötü cins esrar

Öldürmek: Esrarlı cigarayı söndürmek

Sakal yapmak: Ortaya esrar çıkarmak

Sarı kız: İyi cins esrar

Soğutmak: Esrarlı sigaranın ateşinin küçülmesini beklemek

Tek kağıt: Küçük esrarlı sigara

Taş gibi olmak: Esrardan kafayı bulmak

Toprak: En kötü cins esrar

Torbacı: Esrar yada başka uyuşturucu satan kişi

Uçmak: Kafayı bulmak

Yatıştırmak: Esrarlı sigara sarmak için açılan sigara kağıtlarının uçlarını eklemek

Zıvana: Esrarlı sigaranın ucuna takılan küçük karton

Esrarlı sigara (Kalın sarılmış): Palamut

Esrar içmek: Nefesleşmek, ot yemek

Esrar çekmek: Nefesleşmek

Esrar sarhoşu: Dumancı, mastor, mastur, metizmenos

Esrar içilen yer: Bitirim, tekke

Esrar içilen otomobil: Seyyar tekke

Sonuç

1. Köknel Ö: Kimliğini Arayan Gençliğimiz. İstanbul. Altın Kitaplar (2001), 25-26.

2. Atkinson R.L., Atkinson R.C., Smith E.E., Bem D., J.Hilgrad E.R: Introduction to Psychology. New York, Harcourt Brace Jovanoich Publishers, (1990).

3. Köknel Ö: Bağımlılık. İstanbul, Altın Kitaplar (1998) 189,223-224.

4. Ray O.S: Drugs, society and human behavior. Saint Louis, The C.V.Mosby Company (1972) 5-6.

5. Köknel Ö: Şiddet. İstanbul, Altın Kitaplar (1996) 63-69.

6. Kongar E: 21. Yüzyılda Türki-

ye. İstanbul, Remzi Kitapevi (1998).

7. Kongar E: Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği. İstanbul Remzi Kitabevi, (1985) 230-241.

8. Develioğlu F: Türk Argo Sözlüğü. İstanbul, Bili Yayınevi (1970) 9-15.

9. Köknel Ö: Alkolden Eroine Kişilikten Kaçış. İstanbul Altın Kitaplar (1983) 527-530.

10. Saka R: Uyuşturucu Maddeler. İstanbul Cumhuriyet Matbaası, (1948) 30-95-98.

11. Danışman Z: Evliya Çelebi Seyahatnamesi. İstanbul, Yayıncılık Matbaası, (1969) 230-231.

12. Uzman M.O: Keyif Veren Zehirler. İstanbul, Kader Basımevi (1934).

13. The Non-Medical Use of Drugs. Baltimore, Penguin Books, (1971) 13-17.

14. Louria D.B: The drug science London, Transworld Publishers Ltd, (1970) 89-92, 189-192

Marihuana, The Official Report. New York, New American Library Inc, (1972) (10-18).